

ИЗВЕСТІЕ

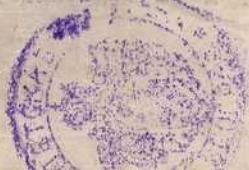
ДРУЖТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ

прочитано у изванредномъ главномъ засѣданію
13. Априла т. г. држаномъ.

Као што е у главномъ засѣданію, кое е Дружтво ово на концу прошле године држало, общимъ согласіемъ рѣшено, да пошто Почестный Членъ овога Дружтва, Представникъ Княжескій, Г. Аврамъ Петровіевичъ, обећанный у томе засѣданію планъ о скуплянню података за новію Србску историю сачини, овај се најпре у редовнымъ засѣданіима прегледа: тако е у овомъ предмету Дружтво ово и поступило, и посла-тый му одъ предхвалногъ Г. Члена планъ, у своме 20. Јануара т. г. држаномъ редовномъ засѣданію прочитало. И будући су у овоме, подробнымъ назначенѣмъ извора одликујућемъ се плану, како главни предмети испитиваня изложени, тако и нека списанія, у којима бы се повода за испитиванѣ наћи могло, наведена, и означена места, у којима бы испитатели и неспоменуты исторійски извора наћи могли: то е засѣданіе ово, уваживши по одличной вредности нѣговой предпоменутой планъ, предало га своимъ редовнымъ Членовима Г. Г. Сими Милутиновићу, Исидору Стояновићу, Дру. Јанку Шафарикку и Сергію Николићу, да они, точніе испитавши га, на основу нѣговомъ мнѣніе свое о начину, како бы се скуплянѣ података и писанѣ исторіе најцѣлѣисходніе предузети могло, Дружтву овоме поднесу, а скупа и назначе лица, коя бы за ово преважно дѣло найупотребителнія была. Мнѣнія ова за тимъ прочитана су у прводошавшемъ редовномъ засѣданію, 27. Фебруара т. г. држаномъ, и по своимъ основнымъ чертама слѣдуюћегъ су садржанія:

Г. Сима Милутиновићъ представля, да бы збогъ еднакости и свезности списиваня исторіе потребно было едногъ, у Србиі рођеногъ, у Караѣорђево време живившегъ и дѣйствовавшего Србина, и то у лицу Г. Вука Стеф. Караѣића опредѣлити, кои снабдѣвень съ неколика писара и съ довольнымъ ногцемъ (изъ кои бы се и нѣгови и канцеларіе му трошкови подмиривати, и накнада за дангубу, особито сиромашниимъ испитиванымъ люда давати могла) имао бы „восѣхавати само и нарочито старе (око 70 година) люде и знатне старе жене, те и одъ рођена до данасъ, — као живе споменике народне исторіе, — верно и обширно копирати.“ Къ томе предлага онъ, да се како ова сказываня, — коя се подписомъ или крестомъ казываетеля, или поне у присутствіи овога истима значыма одъ списивателя потврдити имаю, — тако и снимцы ликова казивателя, изгледы шанцева, градова, црквій и нѣовы развалина, заедно са старымъ (на исторію односеимъ се) рукописима у кнѣззи „Архива Србства“ назвати се имаюћой безъ сваке цензуры печатаю.

Г. Исидоръ Стояновићъ после увода, у коме показуе потребу и ползу нарочито нове Србске исторіе, предлага, да бы према садашнимъ Дружтва овога обстоятелствама најцѣлѣисходніе было, кадъ бы Правительство особито званіе „Народногъ Исторіописца“ подъ вѣдомствомъ Попечительства Просвѣщенія установило, — и точно опредѣляюћи свойства, коя бы тай будућій Исторіописаць имати морао, у излаганню начина скупляня података представля, да бы понајпрво она лица испитати требало, коя су годинама понајстарія и здравльмъ понајслабія. Што се пакъ начина издаваня скупльны података тиче, то суди онъ, да бы ове одма, чимъ нѣово количество до десеть

печатаны табака наросте, подъ насловомъ „Припрема или Усѣви за нову Србску историю“ на светъ издавати требало, и то по предложеняма у истоме нѣговомъ плану оддѣленяма, по кои-ма бы се сва историја народна точно исцрпити могла.

Г. Дрѣ. Янко Шафарикъ после беседе о важности народне историје уобште, и о нужности списиваня не само новіе него и старе историје Србске, у сагласію са Г. Исидоромъ Стояновићемъ, предлага потребу установлена постоянногъ званія земальскогъ Исторіописца (као што ово и кодъ многи еропейски држава постои), кои бы са знаменитомъ постоянномъ платомъ и сходнымъ путнымъ трошкомъ снабдѣвень быти имао. Што се пакъ дужностей овогъ Исторіописца тиче, то бы онъ не само податке за новію историю по врло цѣлосходномъ плану почестиногъ Члена, Представника Княжескогъ, Г. Аврама Петроніевича, купити имао, него бы дужанъ быо и све, што се было ближе было удалѣніе на целу Србску историю односи, прикуплявати, и за тимъ сва известія и споменике, кое бы поналазио, найпре у периодическомъ дѣлу, у виду животоописанія славны Србаля, описанія поедины важны догађая, боева и т. д. съ точнымъ назначеніемъ извора издавати, а после тога, и почемъ изъ ове грађе обширну нову историю Србіе спише, и о списаню старе историје потрудити се. За Исторіописца пакъ овогъ предлага онъ редовногъ Члена овога Дружтва, Профессора Историје у Лицеуму, Г. Исидора Стояновића.

Г. Сергіе Николићъ по представленю важности народне историје, и по изложеню, како бы се она писати имала, кадъ бы Дружтво ово многочисленіемъ Членовыма снабдѣвено было тако, да бы се у нѣму особито оддѣленіе за писанѣ народне историје устрои могло, — изъ опредѣленія овога Дружтва, и изъ нѣговогъ у овомъ случаю положеня доказати труди се, да Дружтво ово неможе никако предлагати, да се особито званіе Исторіописца установи. Онъ сирѣчь ово свое мнѣніе са тимъ подкреплява, што бы лице, кое бы за Исторіописца опредѣлно было, или изванъ овога Дружтва или изъ нѣга самогъ узето было, а нити Дружтву овоме приличи, да оно некое другоме свой собственный посао предае, нити пакъ да свое собствене дѣйствующе силе умалыва. Будући бы се дакле у обоемъ овомъ случаю та неслѣдственность показала, да бы Дружтво, поредъ свега тога, што в нѣговъ, тако рећи, природный задатакъ и за

историю народну бринути се, и што в найповіе предложенѣ списиваня нове историје Србске изъ нѣга произишло, оно ипакъ овай преважный посао одъ себе удалявало: то онъ, Г. С. Николићъ, за найсходніе предлагае, да Дружтво изъ свои редовны Членова одбере она лица, коя се са историомъ радо занимаю, и да овыма прикуплянь података найпре овде у месту а после како по унутрашности Србіе тако и изванъ граница нѣны препоручи. Но будући, да у последньима случаевыма, збогъ званичны дужностей, многи редовни Членови употребити се не бы могли: то бы найболѣ было молити Правительство, да редовногъ Члена, Г. Исидора Стояновића, одъ званичне дужности дотле ослободи, докле се податцы за новію историю скупили, и ова списала небы; будући є, по нѣговомъ мнѣнію, Г. Исидора Стояновића и понайлакше замѣнити и онъ се на то као већъ занимавшій се а и сада занимающій се са Србскомъ историомъ, найболѣ употребити може. Ово предлагаући заключава свое мнѣніе Г. С. Николићъ са тимъ, да се скуплѣни податцы одъ времена на време безъ сваке спольне, осимъ дружтвене цензуре печатаю. —

Према є дакле предпоменуто засѣданіе, у коме су ова мнѣнія прочитана, увидило, да се међу нѣима само єдина одъ веће важности разлика налази, што сирѣчь прва три Г. Г. Члена особито, и то одъ Правительства зависеће лице за Исторіографа препоручую, а последний предлагае, да Дружтво само са своима личныма, а у нечемъ и вѣштественымъ средствама преважно ово дѣло извршити гледи, — и да бы се по томе можда и одма посредный путь наћи могао: ничимъ манѣ, да бы се овако важанъ предметъ у надлежно дуже разсуђенѣ узети могао, заключено буде, рѣшеніе овога пытания до идућега редовногъ засѣданія одложити. Но будући, да у прво држаномъ редовномъ засѣданію закономъ опредѣлно число Членова скупило се нѣе, то є рѣшеніе овога предмета за ово изванредно главно засѣданіе остављено. —

Осимъ овога главнога предмета одъ прошлогъ главногъ засѣданія іоште и слѣдуюће у дѣловодномъ и економійскомъ призренію спомѣна заслужує.

1. Писмено изьявлѣна є благодарность овога Дружтва Члену Совѣта Княжества Србскогъ, Г. Пауну Янковичу, на нѣговоме усрдію, кое в онъ Дружтву овоме найпре као бывшій Попечитель Просвѣщенія, при обновленю овога

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI

Дружтва, а за тимъ као ревностный доскорашній Предсѣдатель нѣговъ показао; и уедно умољивъ е предхвалный Г. Совѣтникъ, да бы по осведоченой ревности своіой у княжеству Србскомъ, и одяко као редовный Членъ овога Дружтва у постизаню цѣли нѣгове садѣйствовао.

2. Примљивъ е преводъ списанія Г. Франца Палацкогъ, у коме овай знаменитый Ческій Исторіографъ Законикъ Цара Душана критически прегледа, и овай са старымъ закономъ уредбама у Ческой сравнява. Преводъ овай израдїо е Учредникъ Новина Правительствены, Г. Милошъ Поповићъ, и Дружтву овоме съ томъ понудомъ поднео, да бы оно, у случаю уваженія нѣговогъ труда, нѣму сарамерну награду одредило, а поменуто дѣлце о своме трошку издало. Дѣлце ово по рѣшенію послѣднѣгъ редзасѣданія предато е редовнымъ Членовима Г. Г. А. Е. М. Синѣлу Сави Ювшићу и Профессору при Лицеуму Сергію Наколићу, да они мнѣніе свое о вредности нѣговой Дружтву овоме поднесу.

3. Почестный Членъ овога Дружтва Попечитель Финансіе, Г. Радованъ Дамљовићъ, изволю е овоме Дружтву у име таксе за послату му диплому на почетно Членство 15 фор. сребра подарити.

4. Наипосле за ово време изишло е изъ печатнѣ дѣлце Г. Архимандрита Гаврила Поповића подъ именемъ „Забаве за Децу“, кое е Дружтво ово по рѣшенію прошлога главногъ засѣданія о своме трошку печатати дало.

О БЪЗКУ СЛАВЯНСКОМУ.

(Продуженіе.)

Я дѣлимъ писмена на шесть врста. У првой врсти стое она, коя су еднообразна и еднозвучна у обоимъ азбукама, а та су: *а, б, е, і, к, м, о, т*. О овима дакле нема никакве препирке. — Писмена друге врсте есу она, коя су такође еднообразна у обоимъ азбукама, али су у истима разнозвучна; та су: *в, и, р, с, у, х*: ова доводе найвећма у забуну толико одну колико другу страну; ерь Кирилци изговараю ий на еданъ начинъ, а Латинци на другій: ова, по моему мнѣнію, треба сасвимъ преиначити, ако желимо до согласія доћи. Али како ћемо ий преиначити? То е оно, о чему я избѣгавамъ изразити се, задовољаваюћи се само тимъ, да ий означимъ. Међутимъ само реићу, да ий треба

узети или изъ глаголячке, или изъ латинске азбуке; а найболѣ нека изъ глаголячке, а нека изъ латинске; како су у којой ова писмена простія и лѣпша; ерь у таковому биранио само насъ ови узроци мораю водити. А одъ речены шесть слова и сами знамо, да су два само одъ некога времена садашній свой видъ добыла; *р, у*, писала су се пріе, а и сада се іоштъ одъ многи у рукопису пишу, сасвимъ грчкимъ начиномъ, то естъ *ρ, υ*; и я мыслимъ, да бы найболѣ было вратити иймъ ову пређашню форму, само да бы се число оваки еднообразны и разнозвучны писмена умалило. — У трећей врсти стое писмена, коя се у обоимъ азбукама врло међу собомъ у форми приближую, а есу еднозвучна; такова су: *з-з ф-f ц-з ц-g*; одъ овы имала бы се изабрати она, коя лѣпше изгледаю и течнѣ се пишу; ко ий мало размотри, увића одма, да су една произишла изъ други, нѣка одржавши простію и лѣпшу форму, а нѣка добывши ю. — Четврта врста садржава слѣдуюћа писмена, коя су управо наша и за нашъ языкъ нарочито скроена; *ѣ, ж, ѣ, ч, ш*; овака писмена наша браћа латински пишућа признаю за найсходнія, и заиста одбацили бы безъ икакве затеге она, коимъ се сада служе; сирѣчь, *dje, ž, tje, ć, č, š*. — У петой врсти стое писмена ни еднолична ни еднозвучна *г-g, д-d, и-і, л-l, п-p*, коя треба да двѣ азбуке међу собомъ замѣне, а то опетъ по положену правилу простіега и лѣпшега изгледа. О слову *и, і*, већъ е была рѣчь у Београдскимъ и у Пештанскимъ новинама; мнѣніе, кое е ондѣ о тому изложено, мени се види безпристрастно и право. Писмена шесте врсте есу тако названа писмена Вукова: *ъ, њ*, мѣсто *ль, нь*. Ова писмена признана су одъ найславнии књижевника славянски за прекрасна и савршена; ова, одъ многе мени познате оостранне и оностранне младежи, на којой лежи сва надежда наше будуће књижевности, у рукопису приватному употребљена; ова, латински пишућой браћи найвећма допадаћа се. Къ истима припада и слово еврейско *י*, кое е одъ г. Вука употребљено.

Осимъ овога, валяло бы испытати:

1. Да ли бы намъ требало двоякій образъ за самогласнике имати, или баремъ однимъ надометнутымъ знакомъ оне означити, кои се отезанымъ гласомъ изговараю, и тако одликовати ий одъ други, кои се изговараю кратко. Никол разлика између дугачки и кратки самогласника довести ће свагда у забуну странце, коя нашъ языкъ буду учили, а гдѣгодъ, ако и за часъ, дове-

де у забуну и насъ саме. Тако често када мы најчешће на овакове рѣчи: лукъ, мука, садъ, сѣдѣти, двоумно, да ли лукъ значи оно, што се латински зове саера, или оно друго, што се зове arcus; да ли мука значи angor, или farina; да ли садъ значи pons, modo, или seminarium; да ли сѣдѣти значи sedere, или canescere; кое бы у првѣи махъ разумѣли, када бы дугачки самогласници были разликовани одъ кратки; ни ти бы намъ требало чекати; да правѣи смѣсо оваковы рѣчи схватимо, изъ садржана предмета. Ова разлика међу дугачкимъ и краткимъ самогласницима већ одъ части постои у нашој азбуци: кодъ насъ се њ дугачко изговара, а и кратко: оба два служе за означити разлику између два понятія, коя се едномъ рѣчи изражују. На пр. питати и пытати, бити и быти; мысо, сынъ, добры людѣи, добри люди. Што постои за овај еданъ самогласникъ, требало бы да за све постои; еръ мы имамо рѣчи двозначны, и са другима самогласницима, пакъ одъ отезаня или краткости овы у изговараню завѣси еданъ или другѣи смѣсо оны. — И Грци су имали и имаю: *o, w, η, v.*

2. Ваљало бы изпытати, да ли бы намъ требало узети јошѣ еданъ самогласникъ, кои бы се употребљавао у овимъ, и овима подобнимъ рѣчма: Србъ, срдце, дрво; и бы ли се овај самогласникъ могао означити словомъ еръ (ъ), пишући Сърбъ, сърдце, дърво. Слово еръ (ъ) и тако нейма никаква у азбуци гласа, а има право да свакому новоскованому слову буде предпостављено. — Нѣки говоре, да онај неопредѣљный звукъ, кои се чуе у рѣчи „дрво“ између слова „д“ и „р“, друго не већ полугласникъ. Нужно е опредѣлити, шта е то полугласникъ, и да ли управо бѣва полугласника у коему езѣку на свѣту. Може еданъ звукъ не быти колико другѣи јасанъ, али опъ тѣ при тому звукъ остае, и читавъ изъ грла излази, каогодъ и најяснѣи. У нашему езѣку сада се брѣи петъ самогласника: *a, e, u, o, y*; али у нѣкимъ езицима европейскимъ и у свимъ готѣво азиатскимъ има иѣ више; пакъ ови што су одвише, и што не звоне тако јаснѣи, као они петеро горевозжени, не сматраю се никако као полугласници, него каогодъ и други самогласници. Таковы самогласника има и у славянскимъ езицима; овдѣ бѣди доста напоменути бугарско ж: н. пр. пжрво; бжди добжръ и муджръ.

3 Да ли бы намъ требало едно хѣръ (х) танко, а друго дебело, као што се и ово слово по разнимъ странама славянства негдѣ танко а негдѣ дебело изговара.

Правописъ глагољачкѣи има много покраћеня; я мыслимъ да бы се едно одъ таковы могло употребити као едино средство за спѣити до некле мнѣнѣя, корѣности и благогласѣя, коя насъ сада у смотреню езѣка раздваю. Такова покраћеня есу н. пр. шправити, шдѣлити; слово надметнуто стояло бы онде на знакъ корѣности, а могло бы се не изговарати, за угодити благогласѣю. Истина да она надметнућа не много лѣпо видѣти; али опетъ ни тако ружно, а я мыслимъ, да бы вредило жертвовати мало спѣяши лѣпѣи нутренѣи савршенству и спѣеню партаѣ. За сада бѣди ово о правопису доста.

(Продуженѣ слѣдуе.)

РУКОВЕТЪ.

Што е ватри вѣтаръ, то е разстанакъ любви, малу угашава, велику подпалюе.

Најболѣ средство противъ говня естѣ, даню дрва цѣпати, а поѣу математѣку учѣти.

Свака е борба неспоразумѣнѣи; да се партаѣ познаю, престала бы борба.

Не свакиѣ вѣштакъ генѣи, али свакиѣ е генѣи роѣенъ вѣштакъ; онъ има пробу своѣи правила у себе.

Б. Аврамовиѣ.

ПРИЯТЕЛЬ НАУКЕ.

Филипъ, царъ Маѣдонскѣи, савѣтовао е сына свога, цара Александра, да се занима свагда наукама и постиженѣемъ знанѣя: „да нечѣишишъ,“ говорю му е, „коешта, за кое се я сада каемъ, што самъ учѣио.“

П. Николиѣ.

ОДГОНЕТКА.

(Видѣи № 15.)

Гумно. Оно се сваке године теше, а никада необрѣе.

НОВА КНѢИГА.

Горскѣи Виенацъ. Историческо событѣи при свршетку ХѢи. вѣка. Сочиненѣ П. П. Н. Владѣке Пригорскога. У Бечу, сложила Ч. О. О. Мегитари-ста. 1847. Съ лѣкомъ Данила Владѣке Пригорскога. — На 8-ку, стр. VIII., 116. — У Београду добыти се може кодъ г. Григорѣи Возаровѣица цѣномъ 40 кр. ср.

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издаво и печатано у Правителственој Книгопечатнѣи у Београду.

